

Przeczytaj fragment książki Kamila Janickiego pt. „Wawel. Biografia”.

Miano Wawelu bardzo późno zostało przeniesione na pergamin. Zanotowano je po raz pierwszy dopiero w XIII lub XIV wieku, a więc nawet pół tysiąclecia po tym, jak Wiślanie zaczęli tworzyć swoje protopaństwo. Słowo najwcześniej trafiło do dzieła powstałego z dala od grodu - tak zwanej *Kroniki wielkopolskiej*. Autor księgi stwierdził, że zanim na cześć króla Kraka miasto nazwano Krakowem, na miejsce mówiono „Wąwel”. „Wąwlem” bowiem nazywa się pewną nabrzmiałość, którą ludzie przebywający w górach mają zwykle na szyi z powodu picia wódki. Tak też i góra, gdzie leży gród krakowski nazywa się Wąwel” - wyjaśnia anonimowy dziejopis.

Ta mało zrozumiała interpretacja nie przekonała badaczy. Długo jednak w nauce brakowało zgody co do faktycznego pochodzenia nazwy najważniejszego polskiego wzniesienia. Tadeusz Wojciechowski twierdził, że w najdawniejszych czasach Wawel oznaczał samą tylko smoczą jamę. Lucjan Malinowski uważał, że Wawel to po prostu „wzgórze” lub „pagórek”. Z kolei Aleksander Brückner wyprowadzał wyraz od wąwozu. Twierdził, że początkowo określano tak podnóża skały, a dopiero z czasem termin został przeniesiony na nią samą. Szerokie uznanie zyskała dopiero interpretacja Witolda Taszyckiego z połowy XX stulecia. Wybitny historyk języka w pierwszej kolejności przeszedł formy nazwy. Potwierdził, że w średniowieczu mówiono „Wąwel”, nie zaś „Wawel”. Dopiero pod wpływem łacińskiego tłumaczenia Vavelus zaczął się przyjmować dzisiejszy wariant. Zajął to jednak długie stulecie. Jeszcze w wieku XVII krakowianie spoglądali na Wąwel. Co do znaczenia słowa, Taszycki ustalił, że za Wąwlem-Wawelem kryło się „miejsce suche, wznoszące się wśród wód i mokradeł”. Tym samym tropem podążają dzisiejsi lingwiści. „Wa” pochodzi ich zdaniem od wąwozu, zbocza, osuwiska, „wel” zaś - od niebezpiecznej wody i trzęsawisk. [...]

Nie da się stwierdzić, czy autor *Kroniki wielkopolskiej* miał rację, pisząc, że Wąwel nazywano Wąwlem, jeszcze zanim powstał na nim gród Kraka. Skądinąd wiadomo, że nazwy terenowe, toponimy, bywają bardzo trwałe, przechodzą między plemionami, grupami etnicznymi, nawet całymi cywilizacjami w ciągu wieków i tysiącleci. Chociażby o Wiśle, Vistuli, pisali już starożytni Rzymianie. Zbigniew Babik, autor słownika przedślowiańskich, najbardziej archaicznych nazw z obszarów ziem polskich, zebrał tak wiele ich przykładów, że wydawca zmusił go do skrócenia maszynopisu z pierwotnych 1500 do „zaledwie” 900 stron.

I. Zadania do tekstu

1. Tekst jest pisany językiem:

- ☐ A) potocznym ☒ B) właściwym dla literatury popularnonaukowej
☐ C) specjalistycznym ☐ D) środowiskowym

2. Nazwa wzgórza wawelskiego pojawiła się w źródłach historycznych po raz pierwszy:

- ☐ A) w państwie Wiślan ☐ B) w starożytności
☐ C) w wieku XVII ☒ D) w odległym od miasta regionie kraju

3. Z tekstu wynika, że wiele nazw miejscowości:

- ☒ A) trwa przez wieki w tradycji ustnej ☐ B) jest przekazywanych głównie w źródłach pisanych
☐ C) nie przenika do innych grup etnicznych ☐ D) pochodzi z języka łacińskiego

4. Badacz języka nie zajmuje się:

- ☐ A) gromadzeniem archaizmów ☐ B) obserwacją zmian w formie wyrazu na przestrzeni czasu
☐ C) porównywaniem form wyrazów ☒ D) wymyślaniem legend tłumaczących nazwy miejscowe

5. Zgodnie z najnowszymi badaniami nazwa Wawelu wywodzi się od:

- ☐ A) smoczej jamy ☐ B) podnóża skały
☒ C) osuwiska i podmokłego terenu ☐ D) stromego pagórka

6. Współczesne słowo Wawel ukształtowało się dzięki:

- ☐ A) tradycji prasłowiańskiej ☐ B) zapisowi w średniowiecznej kronice
☒ C) kulturze łacińskiej ☐ D) dwudziestowiecznym badaczom języka

II. Zadania do lektur

7. Wydarzenia opisane w powieści *Jesienna miłość* rozgrywały się w:

- ☒ A) Beaufort ☐ B) Chapel Hill ☐ C) Morehead City ☐ D) New Bern

8. Na zajęciach dramatycznych:

- ☐ A) uczniowie ćwiczyli *Opowieść wigilijną* ☒ B) było tylko dwóch chłopców
☐ C) reżyserią przedstawienia zajmował się Hegbert Sullivan ☐ D) rolę córki Thorntona grała Garber

9. Córka pastora Sullivana nie angażowała się w:

- ☐ A) czytanie książek sierotom ☐ B) zbieranie pieniędzy dla domu dziecka
☐ C) pomoc starszym osobom ☒ D) wolontariat w szpitalu

10. Ojciec Landon pełnił funkcję:

- ☐ A) pastora ☒ B) kongresmena
☐ C) dyrektora fabryki ☐ D) ministra

11. Jamie Sullivan podarowała Landonowi w prezencie:

- ☐ A) piłkę baseballową ☐ B) sweter
☒ C) Biblię ☐ D) rękawiczki

12. Przedstawienie świąteczne zostało wystawione po raz pierwszy w:

- ☐ A) szkole ☐ B) bibliotece
☐ C) sierocińcu ☒ D) teatrze miejskim

13. Landon nie miał pieniędzy, by zaprosić Jamie do restauracji, ponieważ przeznaczył wszystkie oszczędności na:

- ☐ A) zabawę w barze *U Cecila* ☒ B) zbiórkę pieniędzy na rzecz dzieci z sierocińca
☐ C) opiekę medyczną dla Jamie ☐ D) kampanię wyborczą do samorządu uczniowskiego

14. Część utworu dramatycznego rozgrywająca się w jednym miejscu i z udziałem tych samych bohaterów to:

- ☐ A) akt ☒ B) scena ☐ C) didaskalia ☐ D) monolog

15. We fragmencie wiersza A. Mickiewicza *Do M**** występuje:

- ☒ A) anafora ☐ B) eufemizm
☐ C) peryfrazą ☐ D) zgrubienie

*Precz z moich oczu!... posłucham od razu,
Precz z mego serca!... i serce posłucha,
Precz z mej pamięci!... nie tego rozkazu
Moja i twoja pamięć nie posłucha.*

16. Cechą gatunkową typową dla epopei nie jest:

- ☐ A) wielowątkowa fabuła ☐ B) ukazanie ważnych wydarzeń historycznych
☒ C) narrator pierwszoosobowy ☐ D) podniosły nastrój i bogactwo użytych środków stylistycznych

III. Nauka o języku

17. *Tymczasem na folwarku nie uszło bacności, / Że przed ganek zajechał któryś z nowych gości.* - wypowiedzenie jest zdaniem złożonym z podrzędnym:

- ☒ A) podmiotowym ☐ B) przydawkowym ☐ C) dopełnieniowym ☐ D) okolicznikowym

18. *Goście byli głodni, chodzili daleko na pole.* - zdanie jest współrzędnie złożone:

- ☐ A) rozłączne ☒ B) łączne ☐ C) przeciwstawne ☐ D) wynikowe

19. - *Chwytny?* - *krzyknął pan Rejent.* - tekst jest przykładem:

- ☐ A) mowy zależnej ☒ B) mowy niezależnej
☐ C) gwary ☐ D) języka potocznego

20. Wyrazem o najwęższym zakresie jest:

- ☐ A) żywność ☒ B) biszkopt ☐ C) ciastko ☐ D) pieczywo

21. *Błotko* (zaprawa tynkarska), *gruszka* (samochód), *czesanie bazy* (selekcja klientów) - wyrazy można określić jako:

- ☐ A) neologizmy ☒ B) język zawodowy ☐ C) wyrazy modne ☐ D) homonimy

22. Skrótowcem mieszanym jest:

- ☒ A) PZMot (Polski Związek Motorowy) ☐ B) PZPN (Polski Związek Piłki Nożnej)
☐ C) MKiDN (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego) ☐ D) Polfa (Polska Farmacja)

23. Przy pomocy wrostka został utworzony wyraz:

- ☒ A) ostrokół ☐ B) podnośnik ☐ C) baton ☐ D) wywrotka

24. Archaizm występuje w wypowiedzeniu:

- ☐ A) Już trzykroć gęgnął gąsior. ☒ B) Tu, poglądając w zamek, nie przestawał wzdychać.
☐ C) Rodzoniutki braciszek owego wásala! ☐ D) Bóstwem jesteś czy nimfą, duchem czy widzeniem!

25. *Cześnik wściekł się na wieść o układzie Podstoliny z Rejentem.* - w zdaniu użyto:

- ☐ A) epitetu ☒ B) wyrazu potocznego
☐ C) zgrubienia ☐ D) archaizmu

26. Faktem jest wypowiedź:

- ☒ A) Pan Tadeusz jest utworem epickim. ☐ B) Wiersz zawsze budzi emocje czytelnika.
☐ C) Utwory prozatorskie są bardziej poczytne niż poezja. ☐ D) Czytanie poprawia nastrój.